

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

SZERKESZTIK: DR. KUN BÉLA ÉS DR. RÉVÉSZ IMRE.

Megjelenik minden szombaton.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
DEBRECEN, KOLLÉGIUM.

Előfizetési ár félévre hét pengő.

Még egyszer az „utógyászistentisztelet“.

Bartha László esperes atyánkfia igen bölcsen cselekedte, hogy fölvetette lapunkban a fenti elnevezéssel összefoglalható kérdéskomplexumot s a maga pásztori gyakorlatának gazdag tárházából mindnyájunkat hálára kötelező irányítást is adott a megoldására.

A kérdés legnagyobb nehézségét szerintem éppen az okozza, hogy sokkal bonyolultabb annál, semhogy tételesen szabályozni lehetne s minden valószínűség szerint innen van, hogy Zsinatunk az egységes liturgia megalkotása alkalmával nem kívánt vele foglalkozni. Nagyon jól tette. Elvégre ez a kérdés nem is annyira a liturgia, mint sokkal inkább a pásztori prudentia kérdése, amelynek fölvetődtekor — az eset egyéni alakulása és színeződése szerint — végső elemzésben magán a lelkipásztoron és igehirdetőn, annak elvi és gyakorlati tisztánlátásán, a Bibliába elmélyedésén, emberismertén és emberszereteten, valamint — nem legutolsó sorban — a Szentlélek világosságáért esdő imádkozó lelkületén fordul meg a döntés. *Részt kell vennie egyébként nézetem szerint ebben a döntésben református egyházalkotmányunk bibliai alapelvei szerint a presbiteriumnak is, mégpedig esetenként oly mértékben, amily mértékben részt vesz a lelkésszel együtt magában a gyülekezet pásztorálásában.* Tudom, hogy minálunk még — ellentétben a holland, a skót presbiteriummal — ez a mérték a legtöbb helyt igen parányi, de általában véve mutat valamiféle biztató növekedést s így nem árt, ha a jövőre nézve ezt a szempontot is hangsúlyozzuk.

Az „utógyászistentisztelet“-nek nem háborús időkben is többféle alkalmait és lehetőségeit termelheti ki magából a mindig meglepetésekre dolgozó s önmagát ritkán ismétlő gyakorlati élet.

1. Régesrégén bevett szokás egyházunkban kiváló, vezetőszerpet vitt, nagy áldozatokkal kitűnt embereink emlékezetét istentiszteleti formák között, vagy a nélkül, de mindig ünnepélyesen felújítani. Mivelhogy úgy az, akinek

ilyenkor az emlékezetét ülik, mint azok, akik ülik, egyaránt gyarló és bűnös emberek: ilyen esetekben az emberbálványozás kísértése nagyon közelről fenyeget. Éppen ezért az ilyen emlékünnepeleknél legtanácsosabb volna mellőzni minden néven nevezendő istentiszteleti keretet és formát — legföljebb talán csak egy egyszerű hálaadó imádságot és a gyülekezeti éneklést véve ki — s azokat a lehetőség szerint *nem is templomban tartani.* A templomon kívül tartással a kérdés legfőbb méregfoga van kihúzva: mert az egyszerű embernek elvi distinctiókra kevésbé képes és inkább a külsőségekhez tapadó gondolkozását *legjobban a templomban tartott gyászistentisztelet vagy gyászünnepelel zavarta meg* nézetem szerint. Mégpedig két irányban is. Vagy, éppen a templom miatt, a római requiem homályos képe merül föl előtte s megbotránkozik azon, hogy református templomban ilyesmi lehetséges; vagy pedig — s ez a rosszabbik, de ma *gyakoribb* eset — szintén éppen a templom miatt és szintén tudatalatti római hatásra, adott esetben így formulázódik előtte a kérdés: „hátha X. Y. földesúrért (!), mint egyházmegyei, egyházkerületigondnokért nagy jötevőért, vagy ez s ez esperes, püspök úrért lehetett annak idején a templomban gyászistentisztelet tartani, miért ne lehetne az én halottamért is; hiszen az Isten meg a törvény előtt úgyis egyenlők vagyunk s a tiszteletes urak minden presbiterválasztáskor hűségesen elpredikálják nekünk, hogy a református egyház a szent nép és királyi papság egyháza?!“

Az első feladat volna tehát: legnagyobb nagyjaink emlékezetének Isten színe elé vitelével is, a kegyelet és hála legjogosultabb érzelmei közepette is, egészen csínján bánni, minden requiem-ízű külsőségnek még az árnyékát is aggodalmasan távoltartani, — ami legradikálisabban talán a főntebb javasolt módon volna lehetséges. Sőt itt még tovább is mehetnék s rámutathatnék arra, hogy *nemcsak a halott* emberi nagyságok és tekintélyek tiszteletével kapcsolatban kezdenek újabban egyházi életünkben szintén egészen a katholicizmusra emlékeztető jelenségek fölmerülni, sőt megrögződni... De ezekre most kitérni nem akarok, akinek fülei vannak

a hallásra, úgyis tudja, mikre célok. Örömmel olvastam, hogy legalább egy ilyen jelenség ellen az egyik magas egyházkormányzati testületünk is erélyesen fölemelte nemrég a szavát.

2. Lehetnek viszont rendkívüli esetek, amikor a holttest jelenléte nélkül is nézetem szerint föltétlenül helye van egy formázerinti „temetési” istentisztelet megtartásának. Ilyen különösen az, hogyha az illető családtag idegenben halt meg s végtisztességtételén a gyászoló családnak egyetlen tagja sem, vagy csak egy-két tagja lehetett jelen (elszakított területek, Amerika stb.), méginkább, ha oly körülmények között halt meg, hogy egyáltalán nem is lehetett és a jövőben sem lehet szó bármiféle temetési szertartásról a holttest jelenlétében. Ilyenkor a gyászoló családnak elemi joga van ragaszkodni ahhoz, hogy az Ige vigasztalását egyházától éppúgy megkaphassa, mint hogyha kedves halottja ott feküdnék a lakásban kiterítve, — a lelkipásztornak pedig elemi kötelessége teljesíteni ezt a kívánságot. Néhány évvel ezelőtt egy nagyon kegyes, középrendű debreceni család egyik serdülő fiújarja fürdés közben Tokajnál a Tiszába fult s holttestét a legszorgosabb keresés után sem sikerült mind e mai napig megtalálni. Több heti hiábavaló keresés után a gyászoló özvegy édesanya kifejezte előttem amaz óhaját, hogy fia emlékére a Nagytemplomban tartsunk istentiszteletet. Erről lebeszéltem, mondván, hogy a döntés különben sem az én kezemben volna a templom ily célra használatát illetően; de viszont a legkészségesebben vállalkoztam arra, hogy a családi ház udvarán a vigasztalás ígét épp olyan istentiszteleti formák közt hirdessem a gyászoló családnak és sokaságnak, mint hogyha maga a kedves halott is ott feküdt volna koporsójában. De ily rendkívüli esetekben, különösen kisebb helyeken, még a templomot magát is átengedhetők tartom e célra, hogyha a dolog a háznál nem oldható meg.

3. Végül nagyon sűrűn fordulnak elő oly esetek, midőn a gyászoló család — noha halottját akár helyben, akár idegenben, illő egyházi szertartással temették el — lelki szükségét érzi annak, hogy bánatát ismételtén is, mégpedig a gyülekezetben és a lelkipásztor szája által, az Isten színe elé vigye. Lehet, hogy nagyon sok ilyen esetben római hatás lappang a háttérben, vagy a tudat alatt, de ez, szerény nézetem szerint nem elegendő indok arra, hogy a lelkipásztor az ilyen szükségéret elől mereven elzárkózzék. Én hozzám egy évtized alatt itt, a nagy református metropolisban, elszámálhatatlan sok esetben fordultak megtört, különösen női lelkek egyenesen azzal a kéréssel, hogy elhunyt kedvesük „lelki üdvéért” imádkozzam (notabene, igen sokszor ős református családok sarjai!) — és én sohasem értem be az egyszerű „nem lehet” hangoztatásával, hanem először is pásztori beszélgetéssel megmagyaráztam azt, hogy Istennek az Igében kifejezett akarata szerint miért nem lehet, másodsor pedig késznek nyilatkoz-

tam arra, hogy *őértük*, az élőkért, az ittmaradtakért, a vigasztalást bevenni nem akaró szegény beteg lelkekért igen nagy készséggel imádkozom. És ezt vagy rögtön ott, az én szobámban együtt megtesszük, előzetes igeolvasás után, vagy egy előre kitűzött órában ellátogatok hozzájuk s házi istentiszteletet tartok velük, vagy végül a legközelebbi vasárnap délelőttön foglalom bele őket, testi betegeinkkel együtt a záró nagy imádságba. Elvileg egyik sem kifogásolható, a pásztori gyakorlat szempontjából pedig elemileg kívánatos és kimondhatatlan áldásokkal járó eljárás mind a három. Itt Debrecenben megvan az a nagyon szép szokás, hogy egy-egy gyászoló család a temetést követő legközelebbi vasárnapon együtt vonul föl a templomi istentiszteletre — köztük olyan családtagok is, akiket különben esztendőszámra sem lehet a templomban látni. Ily esetben, ha észreveszem őket, még külön kérés nélkül is mindig Isten színe elé viszem fájalmukat a záróimádságban, sőt, ha helye és módja van, még a prédikációba is beleszövök egy-két olyan mondatot, amelyről persze csak ők tudják (de ők aztán nagyon hálásak érte) hogy az kiváltképen nekik szól.

Ez az egész komplexum — amelyhez további tapasztalati vagy elvi hozzászólásokat is szívesen veszünk — igen szépen mutatja, hogy a mi egyházunknak az embersors és az ember szív legnagyobb kérdéseire mennyire nemcsak egy száraz és rideg „nem”-je van válaszul, hanem egy boldog és diadalmas „igen”-je is. A *nem* az antiromanum, az *igen* az — Evangélium: teljesen, tisztán, egyszerűen és szabadon.

R. I.

EGYHÁZ

A kép-kérdés és a heidelbergi káté.

Midőn e b. lap mult számában megtettem megjegyzéseimet Papp Kálmán Jenő „Még egyszer!” c. cikkére, akkor sem az összefüggésbe, sem a terjedelemben nem volt beleszorítható az, amit most mondani akarok, hogy ezzel is világosabbá tegyem az iskolai bibliaitörténeti szemléltető képeknek református iskolában is minden aggodalom nélkül használhatóságát, amit Papp K. J. megtámadott. Ez a kérdés olyan természetű, hogy — mint minden természetes igazság — folyvást új és új szempontokat és érveket tud felszínre vetni a maga érdekében.

A bibliai szemléltető képeknek vallás-pedagógiai haszna és jelentősége *kizárólag a bibliai történetek tanításában* van; ezek nélkül a képek „blinde Anschauungen”, „vak szemléletek” volnának (Kant). Ez a vallás-pedagógiai haszon és jelentőség ebbe a négy pontba sűrítendő össze: 1. a történet felfogását, megértését elősegítik; 2. a gyermek képzeletét helyesebb irányba terelik; 3. a gyermekeknek a tanulás-hoz való kedvét fokozzák és 4. a művészi szép

érzelmének segítségével sok esetben magának a vallásos érzelmenek is szárnyakat adnak.

Ha már most meggondoljuk azt, hogy a bibliai történetek tanítása az iskolában csak a *pietizmussal* kezdődik; ha meggondoljuk, hogy a XVI. században a templomokban bibliai tárgyú kép sokkal kevesebb volt, mint közbenjáró és csodatevő egyháztörténelmi szenteknek képei (ez a körülmény megfelel az akkori egyház bibliától való teljes eltávolodásának), s ami volt is, azt nem gyermekek tanítására, hanem bálványozásra és babonára használták: akkor megérthetjük *történelmileg* a II. Helvét Hitvallás állásfoglalását is. Megérthetjük, hogy a bibliai *szemléltető* képek *valláspedagógiai* szükségessége nem léphetett a Helv. Hitvallás szerzőjének és elfogadójának gondolkörébe egy olyan időben, amelyben még *sem iskolai bibliai történet-tanítás, sem valláspedagógiai tudomány* nem volt sehol. Már csak ezért *sem* lehet tehát a bibliai történetek szemléltető képei ellen a Helvét Hitvallással érvelni.

De Papp Kálmán Jenő ragaszkodik a kritikátlanul olvasott Helvét Hitvallás adiaphorikus *betűjéhez*. Ez a betű úgy megköti őt, hogy sem a történelemből, sem a valláspedagógiából, sem a szentírásból magából merített érvekre nem ad semmit. Nos tehát, én most a — *saját fegyverét* fogom őellene fordítani.

Tudvalevően a mi református egyházunknak van egy másik, a Helvét Hitvallásnál sokkal használtabb és népszerűbb szimbolikus könyve is, a heidelbergi Káté. Míg a II. Helvét Hitvallás — tudtommal — Svájcön kívül csupán Magyarországon talált hivatalos befogadásra: addig a heidelbergi Káté Németországon, Magyarországon, Hollandiában, Északamerikában hivatalosan befogadva van, és még az angolnyelvű puritán reformátusok is, akiknek hivatalos confessiója a Helvét Hitvallásnál kálvinibb szellemű westminsteri confessio, igen nagy tisztelettel viseltetnek iránta. „Le van fordítva minden művelt nemzet nyelvére, s a biblián, zsoltáron és Luther kisebb kátéján kívül alig van könyv a világirodalomban, mely annyira elterjedt és ismeretes volna, mint a heidelbergi Káté. Még az indiai, chinai és Japánbirodalom missziói területén is ebből a kátéból oktatják az amerikai református hitterítők a pogányokból keresztyénné lett hívőket” stb. (D. Erdős J.) Megállapíthatjuk mindenestre, hogy a heid. Káté hasonlíthatatlanul elterjedtebb és ismertebb szimbolikus könyv az egész világon, mint a II. Helv. Hitvallás.

Érdekelhet akkor bennünket az, hogy ez a nagyon elterjedt református szimbolum miképpen tanít a képekről? Megvan-e benne is az a *túlzás* — ami a helv. hitvallásban —, hogy a képek vallásos tiszteletével és templomi használatával együtt magukat a képeket is, azaz *magát a bibliai tárgyú festőművészetet is kárhóztatja*? Látni fogjuk, hogy *nincsen meg*.

A XXXV. Úrnapiában a 96. kérdésben

megállapítja a heid. Káté, hogy a 2. parancsolatban Isten azt kívánja, *hogy Őt „semmi módon ki ne ábrázoljuk, se másképpen ne tiszteljük, hanem csak úgy, amint igéjében parancsolta”*. (5. Móz. 4^{23, 24}. Róm. 1^{22, 23}.) A 97. kérdésben ezt kérdezi: „*Hát semmiféle képeket sem szabad csinálni?*” Erre azt feleli: „Istent nem szabad és nem is lehet semmi módon kiábrázolni; a teremtmények pedig noha kiábrázolhatók¹: mindazáltal megtiltja Isten, hogy azokról az ember képeket csináljon, vagy tartson *avégből*, *hogy akár azokat magokat, akár pedig azok által Istent tisztelje*.”² (5. Móz. 4^{12, 15-18}. Ésaías 40^{18, 25}. Csel. 17²⁹. 1. Ján. 4²⁴. 5. Móz. 27¹⁵. 5. Móz. 7⁵. Zsolt. 97⁷. 3. Móz. 26¹. stb. — csupa olyan bibliai helyeket sorakoztat fel itten a heid. Káté, amelyeken a *bálványok, vagyis az istentisztelet céljára szolgáló, vallásos tiszteletben részesülő isten-kiábrázolások vannak eltiltva*. És semmi olyat nem magyaráz bele ezekbe a helyekbe, ami azokban nincs, — amint ezt láttuk a Helv. Hitvallás önkényes eljárásában, 1. e lap 48. sz. 414. lap 4-ik jegyzet!) A felelet ama pontjára pedig, hogy „a teremtmények pedig³ kiábrázolhatók” (= azokat kiábrázolni szabad), idézi ugyanazokat a bibliai helyeket, melyek egyikét e lap mult számában én is idéztem, t. i. 2. Mózes 35³⁰⁻³³. és 2. Mózes 31³⁻⁵. — őt (utóbbi a régebbi fordítás citálja), melyek azt mondják,

hogy a képzőművész **כְּצַיִל לְלֵבָב**-t az Úr „betöltötte Istennek Lelkével”. S hogy mennyire megértő a heid. Káté a maga jogos határai között megmaradó emberi művészettel szemben, érdekesen bizonyítja az, amit a kezem között levő régebbi fordítás és kiadás a Becal-él-féle idézet után közvetlenül zárójelben ír (a D. Erdős fordításából ez kimaradt): „Így Krisztus Urunk is Máté 22: 20, 21. a képeknek külső és emberek között szokott közönséges hasznát javálja, midőn a pénzre kiveretett Császárnak képéből inti a Sidókat, hogy adják meg a császárnak ami a császáré” stb.

Végül a 98. kérdésben ezt kérdezi: „Meg lehet-e tehát túrni a *templomokban* a képeket, hogy azok a tudatlan népnek könyvek gyanánt szolgáljanak?” Felelet: „Nem; mert ne legyünk mi bölesebbek Istennél, aki az Ő keresztyén anyaszentegyházát nem néma bálványképekkel (régebbi ford.: nem a néma képekkel), hanem igéjének élő hirdetésével tanítja”. (Szentírásbeli bizonyosságok — amennyiben képekről szólnak —: Jer. 10^{8, 14, 15}. Ésa. 41²⁹. Hab. 2¹⁸⁻¹⁹. Zak. 10², egytől-egyig a lélektelen, élet-

¹ Így a D. Erdős József-féle fordítás. *Hatvani István* MDCCCLII. évi debreceni kiadása ilyen fordításban közli: „A teremtett állatokat pedig noha szabad kiábrázolni” stb.

² Az aláhúzások által való kiemelés tölem van.
³ Ha valaki itten netalán a „teremtmény” szón akadna fenn, mint amely az Úr Jézusra nem vonatkoztatható: annak figyelmét felhívom egyik korábbi cikkemben (e lap 44. sz. 381. l. II.) az Úr Jézus kettős természetéről kifejtettekre.

telen, hiabavaló néma *bálványképek* ellen szóló helyek, amely képektől nem lehet tanulni, csak hazugságot!) A felelet összefüggéséből teljesen világos, hogy *templomi tanításról* szól a Káté, amelyet nem kell, nem lehet és nem szabad képek segítségével végezni még akkor sem, ha azok a képek nem bálványképek és vallásos tisztelet tárgyát nem képezik. De tegyünk különbséget templom és iskola, igehirdetés és vallásitanítás között. Ha gyermekeknek templomban vagy akár másutt is *istentiszteletet* tartok és *az ígét hirdetem*: akkor nem fogom szemléltető képeknek szükségét érezni; de az iskolai vallásitanításnál igen. *Más az íge hirdetése és más a vallásitanítás.* Az igehirdetés szent munkájához viszonyítva a vallásitanítás bizonyos mértékig és bizonyos tekintetekben profán munka, amely megtűr, sőt megkövetel olyan eszközöket is, amelyek az igehirdetés szentségéhez és magas lelki atmoszférájához nem illenének. És ha — mint Papp K. Jenő egyszer helyesen írta — *a hitelvek* felnőttek és gyermekek szempontjából nem különbözhetnek: de igenis *különböznie kell a módszereknek*, amelyekkel felnőttek vagy gyermekek lelkéhez akarjuk hozzáférköztetni a hitelveket. Ami jó módszer a felnőtteknek, az nem jó a gyermeknek és megfordítva. Gyermekek számára a vallásitanításban is föltétlenül *szemléltetni* kell; ilyen szemléltetések *gondolatilag* a történetek, példák, illusztrációk; *érzéki* pedig a bibliai és egyháztörténeti képek.

Hogy pedig vallásitanulás és művészi szemlélet, vallásitanítás és művészi szemléltetés nem olyan lélektanilag összeférhetetlen dolgok, amilyennek a Helvét Hitvallás tartja (IV. r. 2. § kezdete): erre nézve fel merném hozni a *bibliából* a már említett *Becal-él* példáját, akiről a fentebb idézettek után közvetlenül (2. Mózes 35₃₄.) az mondatik, hogy „azontúl (= a képzőművészetén túl) alkalmatossá tette őt az Úr arra is, hogy *tanítson*“.

A heidelbergi Káté álláspontja tehát mindenben megegyezik a mi álláspontunkkal. És a Káté megfontolt, finoman disztiníváló, egyetemes pillantású és teljesen biblikus előadásából joggal következtethetjük, hogy, ha annak szerzői *ma* írják kátéjukat, akkor — tekintettel e cikk 2. és 3. bekezdésében elmondottakra — egészen bizonyosan hozzáfűznék ők is mindenben helyes megállapításaikhoz azt a záradékot, amellyel dr. Révész Imre végzi „Öntudatos Hit“ c. ki-tűnő kis hitvédelmi kátéjának 7-ik kérdését: „Templomon kívül, *tanítás* vagy gyönyörködtetés céljából kiabrázolt bibliai történetek vagy személyek képei, szobrai ellen — ha azok valódi istenfélelemmel készülnek és vallásos tisztelet tárgyául nem szolgálnak — nem lehet kifogást emelni“.

Szele Miklós.

Az árvabélyegakcióval is áldozatot hozunk a gyermekeinkért? . . . Milyen áldozatot hozott Jézus az Ő gyermekeiért?

FELADATOK

Aktuális problémák.

(Folytatás.)

Egy másik aktuális és minél előbb megvalósítandó probléma: *lelkészi nyugdíjintézetünk korszerű reformja.*

Mindenekelőtt jöjjünk tisztába a nyugdíjintézet fogalmának in puris naturalibus meghatározásával. Minden nyugdíjintézet, fűződjék bár ahhoz bármily tiszteletreméltó erkölcsi tartalom, alapjában és lényegében mégis csak egy üzleti vállalkozás. Épen olyan, mint egy életbiztosítási intézet. Két szerződő fél közös köteleltségvállalása, amelyben az egyik fél bizonyos évi összeg fizetésére kötelezi magát, amivel szemben a másik fél bizonyos idő elmultával és feltételek mellett számára vagy hátramardottai részére ellátmányt biztosít. Minél nagyobb az évi befizetés összege, természetesen annál nagyobb az ellátmány is és fordítva. Ebből természetesen következik, hogy a nyugdíjintézet nem lehet gyámintézet, sem a kettő együtt. A gyámintézet azonos összegű befizetéssel szemben azonos összegű gyámolítást nyújt. Ha azonban a befizetés összege nem azonos, nem lehet azonos az ellátmány összege sem. Nincsen olyan nyugdíjintézet, vagy életbiztosító intézet a világon, mely heterovalens befizetésekkel szemben aequivalens visszatérítést adna.

A mi lelkészi nyugdíjintézetünk e tekintetben unikum! A mi nyugdíjintézetünknel az özvegyek és árvák segélyezése, tekintet nélkül a tagok befizetésének összegére: egyenlő volt egészen a legutóbbi évekig. Így volt a régi lelkészi özvegy-árva gyámintézetnél s onnan csúszott át a nyugdíjintézetbe is. Pedig eredetileg a régi gyámintézet alapszabálytervezete nem így volt szövegezve. Az 1887. évi 83. sz. konvenci határozatban közölt eredeti tervezet 9. §-a így szól: „Hogy egy tag családja évenként mennyi összeget nyer gyámdíjúl, az a *hivatalban töltött szolgálati idő tekintetbe vétele mellett*, egyfelől a gyámdíjúl kiosztandó segélyösszegtől, másfelől a gyámdíjasok számától függ.“ Az egységes gyámdíjösszeg csak a későbbi tervezetmódosításnak volt az eredménye.

Az sincs meg egyetlenség nyugdíjintézetnél sem, hogy a nyugdíjigényt egy meghatározott összegben fixiroznák. Értelmetlen dolog is, hiszen magának a nyugdíjintézetnek semmi haszna sincs belőle. A magasabb nyugdíjalappal magasabb belépési és évi járulék van összekapcsolva és ezek a magasabb befizetések nem válnak a nyugdíjintézetnek kárára. Ellenben kárára válik a nyugdíjintézeti tagnak, ha javadalma a 4000 koronát meghaladja, mert az erősen lecsontított nyugdíjigény mellett aligha van módjában tényleg nyugdíjba menni.

A nyugdíjtörvény revíziója alkalmából ezek

az abnormitások mindenestre kiküszöbölendők lesznek.

A nyugdíjintézet korszerű átalakítása a nem állami tanszemélyzet nyugdíjintézetét szabályozó 1914. évi XXXVI. tc. mintájára történjék.

Alapja mindenestre a lelkészi fizetésrendezés legyen. E nélkül korszerű reform el sem képzelhető. Amíg a lelkészi fizetések státusszerű rendezése meg nem történhet, addig nem lehet szó a lelkészi fizetések korszerű átalakításáról. És itt van látszólagos igaza az Egyetemes Konventnek és vele együtt mindazoknak, akik a nyugdíjintézet korszerű átalakítására még nem tartják elérkezettnek az időt. Magam is azt állítom, hogy a gyökeres átalakulás teljes keresztülvitelére a mulhatatlanul szükséges anyagi előfeltételek még nem állanak rendelkezésre, de nem is fognak rendelkezésre állani, ha az előkészítő munkálatokhoz sűrűn hozzá nem fogunk.

E végből legelsőrenden szükséges a lelkészi helyi javadalmaknak a valóságnak megfelelő újra értékelése és megállapítása. Ezen újra-értékelés alapján megállapítandó, hogy a lelkész helyi forrásból eredő javadalma az állami fizetési státus melyik fizetési osztály hányadik fokozatát biztosítja. A helyi forrásból eredő javadalomhoz hozzászámítandó a lelkészt fizetési kiegészítés címén megillető segély teljes összege és ezenfelül természetbeni lakásának az állami lakbér szerint megállapított értéke. Ez utóbbit azért tartom szükségesnek, mert a lakbér épen olyan fizetése a lelkésznek, mint díjlevelének bármely más fizetési tétele. Lakásra szüksége van a nyugdíjas lelkésznek, valamint az özvegynek és árvának is. A nem állami tanszemélyzet nyugdíjasai is kapnak lakbérnyugdíjat. Igaz, hogy ezek törvényes lakbérük után nem fizetnek nyugdíjintézeti járulékot, de a mi nyugdíjintézetünk — legalább is egyelőre — nincs és nem is lesz abban a helyzetben, hogy járulékfizetés nélkül lakbérnyugdíjat folyósíthasson.

A nyugdíjilletmények a mai nyugdíjtörvény rendelkezései alapján az E. T. VII. tc. 9. §-ának első bekezdése szerint volnának megállapítandók E § 2. bekezdése mindenestre elhagyandó volna. A nem állami tanszemélyzet nyugdíjtörvényének 11. §-ában a főiskolai képzettségű tisztviselők számára biztosított azt a kedvezményt, hogy szolgálati időtartamnak megállapításánál minden eltöltött 7 hónap 8 hónapnak számítandó, véleményem szerint a lelkészekre nézve nyugdíjintézetünk teljesítőképességének fokozottabb megerősödése idejéig figyelmen kívül kell hagyni.

Az özvegyek ellátása úgy szabályozandó, amint azt az 1914. évi XXXVI. tc. 48. §-a meghatározza, vagyis, hogy az özvegyet nyugdíj címén az az összeg illeti, amely a férjet elhalálozása idején megillető nyugdíj felével egyenlő. Az özvegyi nyugdíj azonban évi 1200 P-nél kevesebb semmi esetre sem lehet.

Az apátlan árvák neveltetési járuléka az özvegyi nyugdíj egyötöd részében, a szülőtlenné válók pedig ennek másfélszeresében állapítandó meg.

A nyugdíjintézet reformjával kapcsolatosan mindenestre újból meg kell állapítani a nyugdíjintézet bevételi lehetőségeit is.

Az kétségtelen, hogy a mai bevételi források egy nyugdíjintézeti reformhoz teljesen elégtelenek.

Ezért úgy a fenntartói évi járulékok, mint a tagok évidíjai okvetlenül felemelendők.

Elsősorban természetesen az államsegély volna felemelendő, legalább is abban az arányban, amint azt a Kultuskormány a nem állami tanszemélyzet nyugdíjintézetére részére felemelte. Ez a nyugdíjintézet 1918—19-re évi 600,000 ar. koronát kapott s ezzel szemben az 1927—28. évi állami költségvetés szerint 11.149,140 pengő államsegélyt nyert.

Ezzel szemben lelkészi nyugdíjintézetünk 1915—16-ban évi 533,333 koronát kapott, amikor a tagok száma még 2188 volt, de mert a trianoni határok a tagok felét elvették, a békebeli államsegélyt is felére, vagyis 266,666 K-ra számítva, azt látjuk, hogy nyugdíjintézetünk államsegélye a békebeli állapothoz képest pengőben számítva mintegy 220 %-kal, míg a nem állami tanszemélyzet nyugdíjintézetének államsegélye kb 1850 %-kal emelkedett. Ennek az arálynak figyelembevételével a mi államsegélyünknek ma kb. 4½ millió P-nek kellene lennie, holott a valóságban csak 583,468 P. Arra azonban, hogy mai államsegélyünk legalább is jelentékenyen emelkedjék, egyelőre semmi kilátás nincs.

A fenntartói járulék ez ideig 2% volt. E címen a nyugdíjintézet 1928-ra 67,667·87 P-t rótt ki. Ebből a kiadásból az látszik, hogy a javadalmak nyugdíjba beszámítható javadalma összesen 3.383,393·50 P-t tesz. Ezt az összeget a tagok számával, 1142-vel elosztva, jut egy-egy tag átlagos javadalmául 2962·69 P. A Murai Arthur szakértő által készített matematikai mérleg adatai szerint egy-egy tag átlagos javadalma csak 2570 K volt, de ez a javadalom azóta a korpótlékok címén folyósított összegekkel emelkedett.

A helyi javadalmi tételek revíziója, valamint a 4000 K-t meghaladó javadalmak beszámítása alapján egy-egy állás átlagos helyi javadalma 2320 P-re bizton tehető, amihez az 1.650,000 P államsegélyből állásonként eső 1435 P-t hozzávéve, az átlagos lelkészi javadalmat 3755 P-re lehet venni.

A fenntartói járulékot a nem állami tanszemélyzet nyugdíjintézeténél az állam 10%-ban állapította meg. Megállapította pedig azért, mert a 11 millió pengős állami hozzájárulás mellett a nyugdíjintézet rentabilitása csakis ily módon biztosítható.

Véleményem szerint a fenntartói járulék a lelkészi nyugdíjintézetnél is 10 %-ra eme-

lendő fel. Ez az emelés mindenestre súlyos terhet ró az egyházközségekre, de megközelítőleg sem olyat, mint a tanítói nyugdíjintézet, mert a legtöbb gyülekezet csak egy lelkészi állást tart fenn; csakis a népesebb, tehetősebb gyülekezetek tartanak egynél többet, míg a tanítói állások száma már az aránylagosan kisebb népességű gyülekezetekben is 3—4-szer annyi, mint a lelkészi állások száma.

Az évi tagsági díj idáig 3.5% volt. Ez is mindenestre felemelendő legalább 5 %-ra.

Ilyen számítás mellett a nyugdíjintézet rendes bevétele lehetne:

1. Belépési járulékból átlagosan évi	100,000 P
2. Évi tagsági díjban átlag. 5%	215,912 P
3. Fenntartói díjban átlag. 10%	431,825 P
4. Államsegélyből (mint 1928-ban)	583,468 P
5. Közalapi segélyből átlagosan	18,000 P
6. Intézeti vagyon jövedelméből	120,000 P

Együtt 1.469,205 P

Ezzel szemben kiadása volna a nyugdíjintézetnek:

1. Nyugdíjakra: Ma 83 nyugdíjas van az intézetnek. Amde bizonyosra lehet venni, hogy ez a szám jelentékenyen megnövekednék, ha a nyugdíjintézet teljesítőképessége nem volna fogyatékos. Ezt a számot a tagok számának legalább 10 %-ában lehet előirányozni és pedig úgy, hogy a nyugdíjasok 70 %-a teljes nyugdíjra, 30 %-a pedig az átlagos fizetés szerinti nyugdíjra volna jogosult. A teljes nyugdíjat átlagosan a VII. fizetési osztály 1. fokozata szerinti 4800 P-re, az átlagos lelkészi fizetést 3755 P-re kalkulálva kellene

a) teljes nyugdíjra (VII. fiz. o. I. fok.)
à 4800 P-vel

80 tag után . . . . . 384,000 P

b) 35 tag után átlagos nyugdíj
à 3755 . . . . . 131,425 P

Együtt 515,425 P

2. Özvegyi nyugdíjakra 500 özvegy után az átlagos lelkészi fizetés felének 80 %-át számítva, à 1680 P. . . . . 840,000 P

3. 150 félárva után, à 336 P . . . . . 50,400 P

4. 55 egész árva után, à 504 P . . . . . 27,720 P

5. Kormányzati költségek és egyéb kiadások . . . . . 35,660 P

Együtt 1.469,205 P

Tőkésítésre semmit sem irányoztam elő azert, mert az intézet mai nyugdíjasai részére csak 254,000 P szükséges és így már az első évben is több mint 260,000 P marad tőkésítésre. Ez az összeg az új nyugdíjasok évenkénti belépésével ugyan fokozatosan kevesbedni fog, de mikorra a régi nyugdíjasok az újakkal kicserélődnek, akkorára a megtakarítások révén az intézeti vagyon annyira megnövekszik, hogy a belépési járulékok és késedelmi kamatok állandóan tőkésíthetők lesznek.

A mai nyugdíjasok részére is azonnal biztosítható volna a tervezet szerinti ellátás, ha

az évi államsegélynek 100,000 P-vel való fel-emelését keresztül lehetne vinni, ami az államkincstár részéről végképen nem volna nagy áldozat.

Most már tegyünk egy rövid összehasonlítást a mai állapot és a tervezet szerinti átalakítás eredményei között.

A nyugdíjintézet ma 83 nyugdíjasnak évi 223,280 P-t fizet, amiből egy nyugdíjasra átlagosan 2688 P évi, vagyis havi 224 P esik (1929. évi konv. jkv. 73. sz. VIII.).

A tervezet szerint 115 nyugdíjas kapna évi 515,425 P-t, amiből egy nyugdíjasra átlagosan évi 4482 P, vagyis havi 376 P nyugdíj esnék.

Az özvegyi évjádék ma átlagosan évi 840 P, vagyis havonként 70 P. A tervezet szerint az átlagos évi nyugdíj 1680 P, vagyis havi 140 P volna, ami épen kétszerese a mai ellátásnak.

Az apátlan árvák neveltetési segélye ma évi 159 P, vagyis havi 13.24 P, a tervezet szerint pedig évi 366 P, vagyis havi 28 P volna.

A szülőtlén árvák neveltetési segélye ma évi 214 P, vagyis havi 17 P 88 fillér, míg a tervezet szerint évi 504 P, vagyis havi 42 P volna.

Végül az intézeti vagyon kezelésére nézve ajánlatos volna, ha az a kölcsönkereső gyülekezetek részére volna, kellő valorizációs biztosítás ellenében, jelzálogi biztosíték mellett, kölcsön adható.

Makláró Károly.

HALOTTAINK

Dr. Viski László, az erdélyi egyházkerület főgondnoka, zsinati tag, életének 63-ik, főgondnokságának második évében január hó 12-én elhunyt. Temetése január hó 15-én ment végbe Kolozsváron nagy részvét mellett. Az erdélyi egyházkerület nemcsak egyik hivatalos vezérének gyászolja, hanem siratja a bölcs és nemes embert, aki példaadó volt a kötelesség teljesítésében is.

Király Pál fülöpösdaróci lelkész 42 éves korában, hosszas és reménytelen szenvedés után e hó 12-én meghalt s nagy részvét mellett temették el 14-én Ópályiban, atyjának, Király István ópályi lelképásztornak gyászházából. Király Istvánon igen megnehezült az Úr látogató karja, mert immár harmadik szép fia ment el előtte a minden élők útján s mivel csak leánygyermekai maradtak, familiája a szomorú kihalásnak néz elébe. A mindenható Isten árássa reá vigasztaló Szent lelkét a gyászborult aggastyán lelkészre s ez újabb nagy csapás elviseléséhez adjon neki elegendő lelki-testi erőt.

KÜLÖNFÉLÉK

Nagyon kedves, üdvözlő sorokat kap az ötvenedik esztendő Debreceni Protestáns Lap az ország minden részéből és a sajtó minden organumától. A testvér egyházi lapoknak és a protestáns sajtó irodavezetőjének, Farkas Sándor szerkesztő úrnak, ki magánlevélben is küldte

meleg üdvözlét, őszinte köszönettel tartozunk a jóindulatért. A nagyszámú üdvözlők közül kettőről különösen is meg kell emlékezni, azért, mert ez a kettő szeretetteljes dorgálást is tartalmaz. **Vadas Gyula**, volt magyarcsanádi lelkipásztor, lapunknak is régebben nagyérdemű munkatársa, Nemespézsalyról amiatt ró meg, hogy a munkatársak közt nem említettük a Könyves Tóth Kálmán és a Győry Lajos nevét. Valóban elképzelhetetlen, hogy ez a két nagy-készségű írópap épen a Debreceni Protestáns Lapot elkerülte volna. De a tartalomjegyzékben a húsz első évben nem fordul elő a nevük. Hogy ők a Debreceni Protestáns Lapnak nagyérdemű munkatársai voltak, azt mi igen jól tudjuk, hiszen a lap a mi éránkban is hozott tőlük becses írásokat. **Tukacs Lajos** bátyánk pedig, a nyírmegyesi nyug. lelkipásztor és esperes azt nehézményezi, hogy a szerkesztők közt nem találja a Balogh Ferenc nevét, aki a lapot „Evangéliomi Protestáns Lap” címen szerkesztette. Ez aztán már olyan eset, amelyben mind a kettőnknek igazunk van. Megírtam a lap előző évi 52-ik számában vezetőhelyen, hogy a lap valójában több ötven esztendőnél, mert tulajdonképpen folytatása a Joó István szerkesztésében 1879. és 1880. években megjelent Protestáns Heti Lapnak, amellyel az első számban közzétett szerkesztői program szerint azonos irányt tűzött maga elé. Megírtam ugyanott azt is, hogy azelőtt Balogh Ferenc szerkesztette az Evangéliomi Protestáns Lapot, amely 1878 végén megszűnt, és pedig a nagyérdemű lelépő szerkesztő búcsúnyilatkozatából kitetszően, új csoportosulás és új felfogás elől térve ki. Nyilvánvaló tehát, hogy a Balogh Ferenc szerkesztette Evangéliomi Protestáns Lap életét nem számíthatjuk a Debreceni Protestáns Lap életéhez, mégha az ötven évbe bele férne is — bármennyire büszkélkedhetnénk a jeles előddel. Viszont abban **Tukacs Lajos** bátyánknak van igaza, hogy a Balogh Ferenc lapja éppenúgy hozzá volt forrva a tiszántúli gyülekezetek életéhez, mint a Debreceni Protestáns Lap. (K. B.)

Jó példaadás. Porzsolt István középszabolcsi esperes atyánkfia közli velünk, hogy a középszabolcsi egyházmegye világi tisztviselői előfizetni kívánnak a Debreceni Protestáns Lapra. A régi jó idők feltámadása ez. Régen nem csak a szerkesztő, vagy a szerkesztők egyike volt világi, hanem az előfizetők nagyobb fele is.

A Soli Deo Gloria Református Diákszövetség február 1—2. napjain nagy diákkonferenciát rendez Debrecenben.

A Kossuthuccai egyházzrész igen érdekesnek ígérkező vallásos ünnepélyt rendez január hó 26-án d. u. 5 órákor. a Kossuthuccai templomban. A vallásos ünnepélyen **Benkő Viktor** misziós lelkész tart előadást: a tiszazugi méregkeverő asszonyok pöre az Úr Jézus előtt címmel. A vallásos ünnepélyt szeretetvendégség követi.

A péterfia uccai leánykör szép ünnep keretében ruházott fel 22 szegény kis leányt a nyulasi

iskolás gyermekek közül január hó 16-án, d. u. 4 órákor. A kis gyermekek szülei kíséretében jöttek fel és vették át az ajándékokat az egyház tanácsstermében. Február 9-én a leánykör teaestélyt rendez.

A péterfiai egyházzrészhez tartozó nyulasi iskolában az egyházzrész vezetősége havonként egyszer vallásos estélyt rendez, hogy a várostól távol lakók is nyerhessenek lelki gazdagodást.

A esapóuccai egyházzrész második evangélicációs összejövételét vasárnap, január hó 19-én este 8 órákor rendezte az egyházzrész szappanuccai Otthonában. Az estély előadója **Soós Béla** főgimnáziumi tanár volt.

A Templomegyesület irodalmi szakosztálya január hó 22-én d. u. fél 6 órai kezdettel a Kollégium dísztermében a Kálvinház javára irodalmi délutánt rendezett. Előadást tartott dr. **Nagy Sándor** főgimnáziumi tanár imakönyvek címmel.

Az Ispotály-templomban szép sikerrel vallásos ünnepély volt január hó 19-én d. u. 5 órai kezdettel. Imádkozott **Felker János** lelkész, kátét magyarázott **Nagy István** belmissziói lelkész. Szavalt **Pethő József** hittanhallgató. Énekelt **Kovács Ernő** főgimnáziumi tanár. Záró imádságot mondott **Szabó Gyula** segédlelkész.

Szerkesztői üzenetek.

M. I. Vasmegeyer. Az ügyben eljárta, a felterjesztés kedvező lesz. **Sz. B. Álmosd.** Erről a hétről lekészt, de ezen a héten már a L—t-ben sem jelenhetne meg.

TARTALOM: R. I.: Mégegyszer az „utógyásztentisztelet”. — Egyház: Szele Miklós: A kép-kérdés és a heidelbergi káté. — Feladatok: Maklár Károly: Aktuális problémák. — Halottaink. — Külföldiek. — Szerkesztői üzenet. — Pályázat.

Pályázat.

A kispaládi református egyház pályázatot hirdet megüresedett organista-kántortanítói állására.

Javadalom: Lakás természetben, melléképületekkel, kerttel. Pénzfizetés az egyháztól negyedévi előleges részletekben: 777.92 P. Kántorságért külön 160 P. Továbbá 7 kat. hold szántóföld, melynek adóját az egyház fizeti. Községtől ismétlőiskola tanításáért 125.60 P. Faiskola jövedelméből: 25%. Stóla. Törvényszerű államsegély.

Kötelesség: III—VI. vegyes osztály, ismétlő iskola tantervszerinti vezetése. Kántori teendők. Énekkarvezetés. Egyházi jegyzőség. Belmissziói munkában segédkezés. Kanonikus órákon, lelkész akadályoztatása esetén szószéki szolgálat. Leventeoktatás a szokásos díjazásért.

Pályázók szabályszerűen felszerelt kérvényeiket és esperesileg megerősített szolgálati bizonyítványaikat: Református Lelkeszi Hivatalhoz Kispalád, u. p. Botpalád, Szatmár vm. küldjék. Pályázati határidő: február hó 9. — Próbaorgonázás és választás február 15. Megválasztott útiköltségét megtérítjük. Az állás azonnal elfoglalandó. **Református iskolaszék.**

Hazánk legrégebb és legnagyobb
harangöntődjéje

ALAPÍTVÁ 1816-BAN.

SELTENHOFER FRIGYES FIAI

m. kir. udvari szállítók

SOPRON.

Harangokat

öntenek a legfinomabb harang-
öntőzetből minden hangnemben
és legszebb kivitelben.

Legmagasabb bel- és külföldi kitüntetések bizonyít-
ják harangjaink kiváló minőségét.

1900. évi párizsi világkiállításon nagy aranyérem stb.,
stb., majd legújában a soproni, celdömölki,
székesfehérvári, kapuvári, szombathelyi és
kaposvári országos kiállításon nagy arany-
éremmel kitüntetve.

Szállítunk előnyös fizetési feltételek mellett,
az egyházak teljes megegyezésére.

Költségvetések és kiszállások ingyen és díjmentesen.
Összes szállított gyártmányainkról elismerőleveleket tudunk felmutatni.

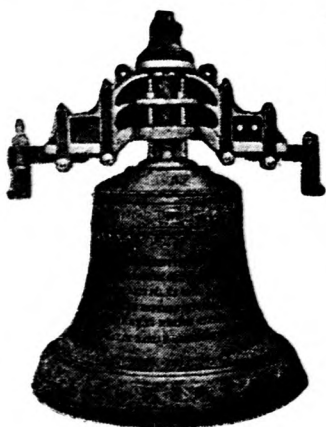
Magyarország aranykoszorús mestere

SZLEZÁK LÁSZLÓ

harang- és ércöntőde, harangfelsze-
relés és haranglábgyár

BUDAPEST, VI., FRANGEPÁN-U. 77. SZ.

Telefon: Aut. 913-53. sz.

A törökszentmiklósi
református egyház részére
készült 1770 kgr.-mos harang.

Az 1900. évi párizsi világ-
kiállításon díszoklevéllel,
1921. és 1923. évi vasipari
kiállításon aranyéremmel,
az 1925. és 1926. évi kézmű-
ipari tárlaton kormánydísz-
oklevéllel, 1927. és 1928. évi
budapesti, székesfehérvári,
szentesi és szombathelyi
kiállításon nagy arany-
éremmel kitüntetve.

Költségvetéssel díjmentesen
szolgál.

Előnyös fizetési feltételek.
Számos egyházi elismerőlevél

Debrecen sz. kir. város és a Tiszántúli református egyházkerület könyvnyomda-vállalata. 1930.

**„MÉLIUSZ” könyvkereskedés
mű- és tanszerosztálya**

ajánlja alant felsorolt tanszereit és iskolacikkeit.

- Angyalos magyar címer ovális alakú vaslemezen,
55 x 65 cm. nagyságban, előírás szerinti felírással 17.—
Angyalos magyar címer hajlítható papírlemezre fel-
vonva és akasztókarikákkal ellátva, kis alak . 2.40
Ugyanaz nagy alak 3.20
Bittenbinder—Grönczer: Métermé tékek szemléltető
tablája hozzávaló utasítással (Hossz-, terület-,
súly-, úrmértékek) felvonatlanul . . . . . 3.—
Vaszonra vonva és lécekkal ellátva . . . . . 13.—
Bopp—Gönczy: Természettani ábrák (8 színes kép)
75 x 58 cm. es tablák (Tizedes mérleg, darugép és
csigasorok, e nelőgépek, csavarsajtó, masodperc-
inga, ko'oncos óra) . . . . . 6.—
Bopp—Gönczy: Földrajzi fa iképek (2 kép 63—95 cm.
méretben) színes nyomással, I—II. együttesen 6.—
Állatképek az öt világresz összes létező álla-
taival I-től VI-ig, felvonatlanul . . . . . 70.—
Ugyanaz vá-zonra húzva és lécekkal ellátva . 120.—
Gönczy—Urhegyi: Mozgatható írott betűk kis és nagy
nyomatott betűk, kis-
és nagy 2.40
Gönczy—Urhegyi: Fali olvasóablak írott- és nyoma-
tott betűk o vasásának tanításához 70—100 cm.
méretben . . . . . 8.—
Gönczy—Urhegyi: Széprási falitablák. A m. kir. vallás-
és közoktatásügyi miniszterium megbízásából
szerkesztette: Kovács A. 3 tábla 63 x 95 cm.
méretben, tokban, szegélyezve, 1. cekkel. 1. nagy-
betűk, 2. kisbetűk és számok, 3. betűkapcsolási
példák I—III. . . . . 12.—
Történelmi fal kép. 20 kép, (63 x 95 cm.) többszínű
nyomással, a sorozat ára . . . . . 52.—
Az O szágos Fa-u- és S efanja-Szövetég által kibocsáj-
tott szemléltető képsorozat áll 72 drb. képből 44.—
Orosz számológép keményfa karikákkal, védőlappal,
1 és f. l méter magas . . . . . 36.—
Nemzeti zászló 2 méter hosszú, 1 méter széles, rúd-
dal, címerrel ellátva, valói merinói gyapjú . 26.—
„Mi maradt nekünk” szemléltető képsorozat áll 21 drb.
képből kemény deklire felkasirozva . . . . . 36.—
Horthy Miklós kormányzó úr fényképe 48 x 34 cm.
nagyságban, berámázva . . . . . 18.—
Földrajzi alapfogalmak, szemléltető kép vászonra vonva
és lécekkal ellátva . . . . . 15.—
Meinhold az öt emberfaj szemléltető képe kemény
deklire felvonva, szegélyezve és akasztó-
karikákkal ellátva . . . . . 7.—
Meinhold: Összes állatképei szemléltető oktatás cél-
jaira, kemény deklire felvonva darabonként 7.—
Schreiber-féle szemléltető képek, megrendelés szerint
deklire felvonva és akasztókarikákkal el-
látva, darabonként . . . . . 8.—
Gönczy—J ger—Hoffmann: A mezei gazdaságra hasz-
nos-, valamint kártékony állatok I—VI. kemény
deklire felvonva és akasztókarikákkal el-
látva, darabonként . . . . . 7.—
Iskolai tábla egyik oldala kockás, a másik vonalas
(120 x 150 cm. nagyságban) . . . . . 50.—
Hozzávaló állvány . . . . . 24.—
Iskolai felszerelési osztályunk rendel bárhol hirdetett könyvet,
zeneművet és iskolai oktatás céjára alkalmas tanszerfelszere-
lést stb.

Kívánatra készséggel ad díjmentes árajánlatot a

Debrecen sz. kir. város és a
Tiszántúli Református Egyházkerület

„MÉLIUSZ”

könyvkereskedése, könyvkiadóhivatala,
papir- és írószerkereskedésében

DEBRECEN, FERENC JÓZSEF-ÚT 26.

Telefonszám: 270.